

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Analýza mediálního sdělení pojednávající o seniorech z denního tisku
Michaela Kozlíková

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Kozlíková**
Osobní číslo: **H15149**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Analýza mediálního sdělení pojednávající o seniorech z denního tisku**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se bude zabývat analýzou mediálního sdělení pojednávající o seniorech v denním tisku, popř. magazínů v určitém časovém období.

Cílem práce bude zjistit, jak vybraný tisk zobrazuje stáří a starší osoby v textu. Pozornost bude věnovaná činnostem, postavením a genderovým charakteristikám starších osob. Na základě obsahové analýzy nalezneme výsledný obraz, který prezentuje seniory a jaký diskurz vytváří.

V závěru bude uvedeno zamyšlení nad případnými společenskými důsledky prezentace starých osob v tisku.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DUDOVÁ, Radka. Postarat se ve stáří: rodina a zajištění péče o seniory. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2015. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-182-4.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. Masová média. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6

MCNAIR, Brian. Sociologie žurnalistiky. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6.

SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. Sociologie stáří a seniorů. Praha: Grada, 2012. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3850-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Tomáš Retka

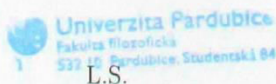
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2018**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 13.6.2019

Michaela Kozlíková

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Tomáši Retkovi za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Zároveň děkuji zaměstnancům Krajské knihovny v Pardubicích při pomoci se sesbíráním dat ve výzkumné části. Ráda bych také poděkovala své rodině za cenné rady a podporu.

ANOTACE

Bakalářská práce se věnuje analýze mediálního sdělení pojednávající o seniorech v denním tisku. Cílem práce je zjistit, jak byla společnost v roce 2018 informovaná o tématech týkající sociální skupiny seniorů. Práce se také klade za cíl vytvořit obraz typického seniora zformovaný médii. Základní metodou výzkumu je obsahová analýza vybraných textů z denních vydání Mladé fronty DNES.

KLÍČOVÁ SLOVA

senior, stárnutí populace, ageismus, český deník, vliv médií, masová média, masová komunikace

TITLE

The Analysis of Media Messages Dealing with Old People from The Daily Press

ANNOTATION

The thesis is about the analysis of media communication dealing with seniors in the daily press. The aim of this thesis is to find out how the society was informed in 2018 about topics related to the social group of seniors. The work also aims to create an image of a typical senior formed by media. The basic research method is the content analysis of selected texts from the daily publications of Mladá fronta DNES.

KEYWORDS

senior, aging population, ageism, Czech daily press, media influence, mass media, masscommunication

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	11
1.1 Šednoucí populace	11
1.1.1 Změny v demografickém vývoji ČR	12
1.1.2 Aktuální vývojové trendy v ČR.....	13
1.2 Proces stárnutí.....	14
1.2.1 Charakteristika seniora	15
1.3 Postoje společnosti.....	16
1.3.1 Věková podmíněná diskriminace – ageismus.....	17
1.3.2 Stereotypy a předsudky.....	18
2 MÉDIA A JEJICH POSTAVENÍ VE SPOLEČNOSTI	19
2.1 Rozvoj masové komunikace	19
2.1.1 Masová komunikace, masová média	20
2.2 Média jako společenská instituce	22
2.3 Média a moc.....	22
3 ANALÝZA MEDIÁLNÍHO SDĚLENÍ POJEDNÁVAJÍCÍ O SENIORECH VE VYBRANÉM DENNÍM TISKU.....	24
3.1 Metodologie výzkumu	24
3.1.1 Cíl práce	24
3.1.2 Výzkumné otázky	24
3.2 Charakteristika zvoleného média.....	25

3.3	Obsahová analýza textu	25
3.3.1	Přípravné fáze obsahové analýzy.....	26
3.3.2	Kvantitativní část	27
3.3.3	Kvalitativní část	29
3.4	Výsledky a interpretace výzkumu.....	30
3.4.1	Detailnější analýza jednotlivých kategorií.....	30
3.4.2	Ekonomika	31
3.4.3	Politika	33
3.4.4	Životní styl.....	34
3.4.5	Zdravotnictví.....	35
3.4.6	Krimi	37
3.4.7	Vzdělávání	38
3.4.8	Kultura	39
3.5	SHRNUTÍ.....	41
	ZÁVĚR	42
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	44
	PŘÍLOHA.....	47

ÚVOD

Stárnutí, stáří, důchodový věk. Slova, o kterých nechceme mnohdy mluvit ani slyšet. Moderní doba upřednostňuje ideál mládí a odklání se od všeho co je spojeno se stářím. Realita je ale taková, že stárnutí populace je jedním z nejnápadnějších charakteristik dnešního vývoje. Složení české společnosti je jedním z těch ukázkových. Má na tom vliv změna v politické a sociální sféře spolu s velkými demografickými transformacemi. Velký vliv na prodloužení naděje na dožití má vývoj v medicíně.

Jak se ráz vývoje celé společnosti mění, začínají se řešit otázky ohledně postoje společnosti ke stárnutí a starým lidem. Na vnímání seniorů a jejich přijímání společností se výrazně podepisují média. Stále je však minimální pozornost věnována koncepci stáří jako sociálnímu fenoménu a úloze médií při tvorbě tohoto konstruktů. To jak média a hromadné sdělovací prostředky prezentují tuto sociální skupinu, je rozhodující prvek pro formování veřejného mínění.

Cílem této bakalářské práce je popsat proces stárnutí a vymezit pojem senior. Dále specifikovat různé pohledy na stáří, tj. stereotypy, diskriminace či ageismus. Pozornost bude věnována médiím při úloze formování společenského mínění v souvislosti se stářím a vnímání seniorů. Bakalářská práce je dělena do tří kapitol. Teoretická část má dvě kapitoly věnující se stáří, seniorům a médií. Třetí kapitola je tvořena praktickou částí, tedy obsahovou analýzou tisku.

První kapitola se věnuje demografickým změnám a aktuálním vývojovým trendům. Zmínka bude o stárnutí populace, seniorech a postoji k těmto dvěma pojmům. Také zde jsou zmíněné postoje společnosti a věkově podmíněná diskriminace – ageismus.

V druhé kapitole se seznámíme s médií a jejich postavením ve společnosti. Řeč bude o médiích jako společenských institucích. Uvedeme si několik metod tvorby mediálního sdělení.

Třetí kapitola se věnuje obsahové analýze vybraných textů, které znázorňují seniory. Jednotlivé ukázky budou členěny do kategorií, tj. životní styl, ekonomika, zdravotnictví, politika, krimi, aj. Pro sběr dat jsem vybrala český deník Mladá fronta DNES. Za období zkoumání způsobu informování české veřejnosti o seniorech a stáří jsem vybrala celý kalendářní rok 2018.

Závěrem kapitoly je shrnutí, s jakými tendencemi se v dnešní tištěné mediální tvorbě setkáváme. Důležité je říci, že cílem není kritizovat mediální tvorbu, ale poskytnout obraz toho, jak se pohlíží na tuto sociální skupinu a popřípadě upozornit na její nedostatky.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Šednoucí populace

„Pojem šednoucí populace lze chápat jako perspektivu zrychleného demografického stárnutí způsobeného souběhem nepravidelností věkové struktury. To sebou přináší řadu problémů, jedním z nejvýznamnějších je vyrovnání se západních společností s tímto jevem. Vyšší podíl starších lidí znamená nižší podíl mladších dospělých.“ (Stuart-Hamilton, 1999, s.14)

Sociodemografické změny ve struktuře populace nám ukazují aktuální vývojové trendy, tj. rychlý pokles porodnosti, který spolu s prodlužující se délkou¹ života vede k rychlejšímu stárnutí populace. Tyto dva trendy jsou typické pro evropské země, nevyjímaje Českou republiku. (Čevela, Kalvach a Čeledová, 2012. s. 143)

Zlepšování úmrtnostních poměrů spolu s klesající plodností zvyšuje zastoupení starších lidí v populaci. Mění se tak věková struktura, kde se podíl dětí a mladistvých pomalu snižuje. To má za důsledek **tzv. stárnutí populace**. Na délce života působí determinant zdraví, role společensko-ekonomických poměrů, úroveň vzdělanosti a převládající životní styl jedince.

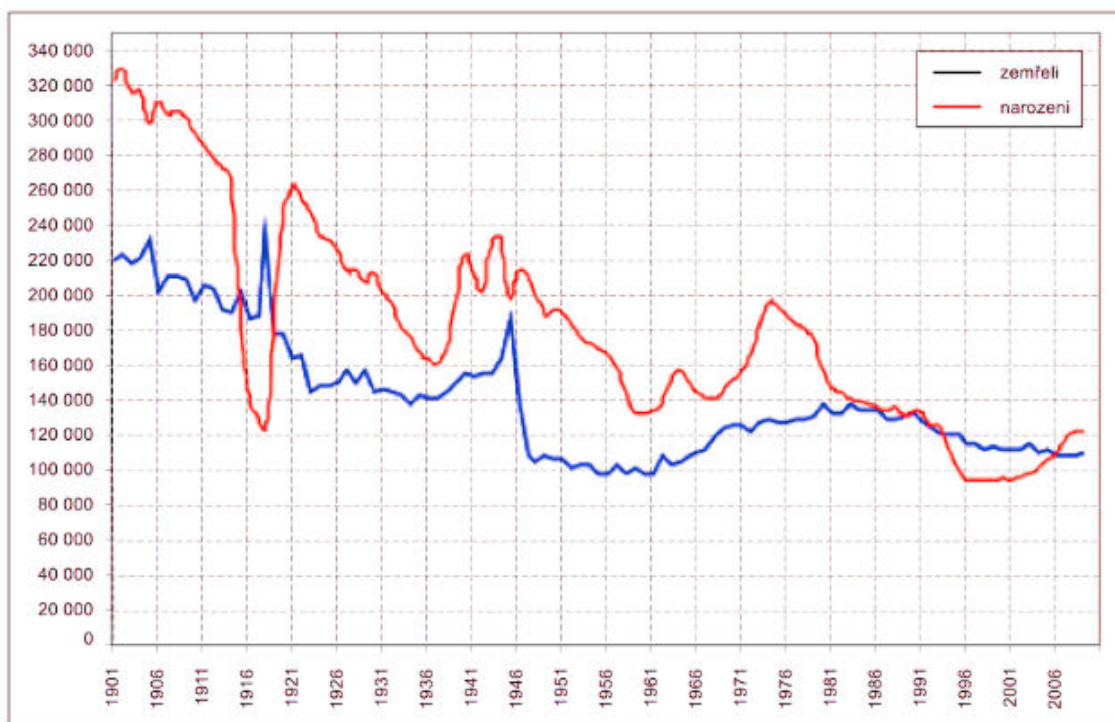
Délka dožití je závislá na prostředí, ve kterém žijeme, i na genetických predispozicích. Schopnost dožít se vysokého věku je tedy spíše trendem vyspělých zemí. Ve srovnání s minulými generacemi nyní žijeme nejdéle, co jsme kdy žili. Odborníci se shodují, že lidský život je možné do budoucna ještě prodloužit a dožít se 120-130 let. (Haškovcová, 2010, s.26)

Lidstvo zažívá zrychlený civilizační rozvoj, který by mohl znamenat hrozbu. Ve většině rozvojových zemích přetrvává „populační exploze“ a ve většině vyspělých zemí je nedostatečná porodnost a stárnutí populace, která vyvolává nebývalý tlak na sociální a zdravotní systémy. (Jeníček a Foltýn, 2003, s.56) Jinak řečeno, rozvoj je tak rychlý, že většina států nestíhá dělat určitá opatření a reformy. V budoucnu bychom tak mohli přijít o většinu přírodních zdrojů, zažít další ekonomickou krizi a potýkat se s nedostatkem energií či potravin.

¹ **Střední délka života** neboli **naděje dožití** je statistický údaj udávající průměrný, tedy předpokládaný, věk, jehož dosahují členové dané populace. (Dvořáková a Smrčka, 2011, s. 47)

1.1.1 Změny v demografickém vývoji ČR

Naděje na dožití se s každým rokem prodlužuje a podíl seniorů ve společnosti se zvyšuje. Stárnutí populace je tedy jedním z výrazných fenoménů současné české společnosti. To, jak nyní vypadá věkové rozložení naší populace není náhoda ani anomálie. Silný vliv na tom měl zajisté vývoj ve zdravotnictví, ale i politické a sociální přeměny v naší historii.

Graf č. 1: Narození a zemřelí ČR – absolutní počty 1901-2009 (zdroj: data ČSÚ)

Graf číslo 1 nám znázorňuje demografický vývoj v ČR v absolutních číslech od roku 1901 do roku 2009. Můžeme vidět, že během první světové války byl zaznamenán velký pokles porodnosti a nárůst zemřelých. Sak a Kolesárová (2012, s. 19) zmiňují, že nárůst zemřelých byl hlavně u mužů v produktivním věku. Také v těchto letech byla častá emigrace.

Za druhé světové války byl opět velký počet zemřelých, hlavně civilních obětí. Ve srovnání s první světovou válkou se porodnost za druhé světové války zvýšila a byla

až překvapující. Statistiky uvádí, že v roce 1944 byla úhrnná plodnost² 2,8 dítěte na ženu. Pro představu v roce 2017 byl tento údaj dle ČSÚ cca 1,67 dítěte na jednu ženu.³

Po roce 1950 se počet zemřelých víceméně ustálil a až začátkem osmdesátých let se to změnilo, když byla zaznamenána vyšší úmrtnost. Počet narozených se během let ale měnil. „*Pokles porodnosti souvisel i s přijetím zákona v roce 1958, který legalizoval umělé přerušování těhotenství. V plodném věku byla silná generace narozená za nacistické okupace. Od roku 1968 opět rostl počet živě narozených dětí a svého maxima tento trend dosáhl v roce 1974.*“ (Sak a Kolesárová 2012, s. 88) Tato silná populační vlna se často označuje pojmem „Husákovy děti“. Svůj podíl na zvýšení porodnosti měla i podpora rodinné politiky v období socialismu.

Revoluce v roce 1989 přinesla změny nejen v politice, ale i v demografickém vývoji. Lidé v 90. letech změnili svůj životní styl (cestování, podnikání, single život) a společenský systém zažil převrat. Postupně docházelo k poklesu porodnosti, k nižšímu počtu uzavřených sňatků a průměrný věk matky se začal zvyšovat. (Kalvach, 2004, s.52)

1.1.2 Aktuální vývojové trendy v ČR

Dle ČSÚ populace České republiky dlouhodobě roste. „*Přestože Česká republika získává obyvatele převážně zahraniční migrací (kde převažují osoby ve věku 20–34 let), nejvyšší přírůstky v počtu obyvatel se v posledních letech koncentrují ve věkové skupině 65 a více let.*“ (Český statistický úřad 2019)

Aktuální populační vývoj v ČR ukazuje aktuální trend, tj. matky odkládají rození dětí do vyššího věku. Úhrnná plodnost se poslední tři roky pohybuje na hodnotě 1,6 a není tak považována za nízkou plodnost. Avšak kdybychom chtěli udržet stav prosté reprodukce obyvatelstva, musela by být tato hranice nad 2,1 dítěte na jednu ženu. Optimální by bylo, kdyby se ženě narodila dívka, která by posléze mohla tento cyklus opakovat. (Dvořáková a Smrčka, 2011, s. 48)

² **Úhrnná plodnost** udává počet dětí, které by se narodily jedné ženě během reprodukčního období a vyjadřuje

tedy intenzitu plodnosti celé populace. Magickým číslem úhrnné plodnosti je hodnota 2,1, která zajišťuje udržení početního stavu populace. (Dvořáková a Smrčka, 2011, s. 48)

³ **Český statistický úřad (ČSÚ)** je ústředním orgánem státní správy České republiky. Byl zřízen dne 8. ledna 1969 zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy.

Nedostačující porodnost má za následek snižující se podíl nejmladší složky obyvatelstva v naší populaci. Podle časopisu *Demografie* se dá očekávat nižší počet ekonomicky aktivních osob. A právě ti ekonomicky činní rozhodují o tom, jak kvalitně se bude žít aktuální generaci seniorů.

Stárnutí české populaci je důsledkem zlepšování úmrtnostních poměrů. Prodlužuje se jak průměrná délka života jedince, tak i tzv. zdravá délka života. Uvažujeme-li o délce života člověka, pak běžně používáme průměrnou délku života. Nyní je nejvyšší, jaká kdy byla. Průměrný věk však zakrývá fakt, že v každé době žili také staří lidé. Proto je mnohem vhodnější používat jiný termín střední délka života – očekávaná doba života, naděje dožití. (Haškovcová, 2010, s. 21)

Střední délka života je dlouhodobě vyšší u žen než u mužů a stále se prodlužuje. Dle údajů ČSÚ se aktuálně očekávaná doba dožití odhaduje u mužů na 76 let a u žen 82 let. Prodlužující se délka dožití sebou přináší i negativa, zvláště v kombinaci s věkovou strukturou obyvatelstva.

Česko se bude potýkat s otázkou, jak zajistit kvalitní a důstojnou péči seniorům a zvládnout tak ekonomickou zatíženost s tím spojenou. Jak se věk na dožití prodlužuje, tak se i věková struktura pracujících zvyšuje. To snižuje možnosti rodinného příslušníky starat se o své stárnoucí členy. Proto se dá očekávat, že tuto roli z větší části bude muset zajistit stát. Už nyní můžeme spatřovat, že nabídka sociálních služeb procentuálně neodpovídá zastoupení seniorů ve společnosti. Časopis *Demografie* například uvádí, že: „V současné době disponují domovy pro seniory okolo 36–37 tisíce místy, což z celkového počtu obyvatelstva ve věku 65 a více let odpovídá umístění okolo 2 % osob.“ (Šídlo a Křest'ánová, *Demografie* č.3, 2018)

1.2 Proces stárnutí

„Je třeba zdůraznit, že každý člověk stárne již od zrození a každý stárne „jinak“. Proces stárnutí je vždy diskontinuitní, což znamená, že v některých obdobích svého života člověk stárne rychleji, v jiných pomaleji.“ (Haškovcová, 2010, s.20)

Stáří představuje vrcholnou fázi jedincova života a odráží se v něm předchozí etapy, tj. dětství, mládí a dospělost. V úvodní citaci jsme již zmínili, že u každého se stárnutí projevuje jinak. Hranice stáří se určuje v důsledku aktuálních kulturních a společenských faktorů.

Stárnutí sebou přináší tělesné a duševní změny, které nastupují pozvolně. Řada změn pozorovaná u starých lidí je odrazem stárnutí těla a organismu. Kniha *Psychologie stárnutí* zmiňuje několik těchto změn: tělesné tkáně začínají ztrácet elasticitu; dochází ke zhoršení výkonnosti; úbytek svalové hmoty; problémy s dýchací a trávicí soustavou; srdce (cévy) ztrácí sílu; oslabení smyslových orgánů a mnohé další. Toto vše má pak nepříznivý vliv na fungování mozku a psychiky. (Stuart-Hamilton, 1999, s.25-26)

Odborníci zdůrazňují, že procesy sociálního, biologického a psychologického stárnutí jsou na sobě vzájemně závislé. Proces stárnutí je výsledkem kombinace těchto tří faktorů. (Stuart-Hamilton, 1999, s.44) Stárnutí sebou nepřináší jen negativa. Mezi možná pozitiva se řadí například: trpělivost, rozvaha, stálost v názorech, odpovědnost a často zmiňovaná moudrost.

1.2.1 Charakteristika seniora

Seniora lze charakterizovat nabitím nové sociální role, kterou sebou přináší proces stárnutí. Dosažením určitého věku se od jedince očekává způsob chování, který společnost považuje za žádoucí. Haškovcová (2010, s. 25) říká, že staří, a tedy i seniorský věk je odvozen od společenské dohody, přičemž je nepochybné, že v každé kulturní epoše se to lišilo.

Ve většině evropských zemích se za seniorský věk považuje hodnota mezi šedesáti a pětadesáti lety. Na této hranici se shoduje i většina gerontologů a nazývají tuto etapu jako vyšší věk či rané stáří. Z praktických důvodů však můžeme hovořit o tom, že rané stáří reprezentují „mladí senioři“, a teprve od 75 let věku můžeme bez obav mluvit o skutečném stáří. (Haškovcová, 2010, s. 20)

Nejběžnějším údaj, který definuje mládí a stáří se nazývá chronologický či kalendářní věk. Lze chápat jako časové období, po které je jedinec naživu. Věk představuje časovou tvář identity seniorů.

Další běžně používanou mírou je sociální věk. Vztahuje se ke společenskému očekávání chování přiměřené určitému biologickému věku. „*Západní společnost očekává, že lidé, kteří překročili šedesátku, se budou chovat v zásadě klidně a usedle, a proto také není překvapivé, že za znak počátku stáří se považuje ukončení pracovního poměru na plný úvazek a odchod do důchodu.*“ (Stuart-Hamilton, s.19) Oba tyto typy věku lze považovat za sociální konstrukt.

Senior je často označován také jako starý člověk, stařec, důchodce a může být chápán jako dědeček či babička. Společnost často chápe seniory jako jedince, který překročil hranici 60 let, bere důchod, většinou je dědečkem/babičkou, s reálnými nebo hrozícími zdravotními problémy. (Sak a Kolesárová, 2012, s.27)

Od seniora se očekává odchod do starobního důchodu, což představuje velkou životní změnu. Odchod do důchodu znamená změnu statusu osoby. Pracovní proces nám zajišťuje spojení s lidmi a jistou sociální roli. Poté se stírají individuální rozdíly a člověk je vnímán pouze jako důchodce. Důchod také pro většinu znamená zchudnutí. (Mahrová a Venglářová, 2008, s.) To je jedna z hrozeb, se kterou se nyní potýkáme. Velká část důchodců se potýká s nedostatkem financí a může hrozit chudoba.

Starý člověk může být také vnímán jako osoba osamocená. V seniorském věku se čím dál více bude setkávat se smrtí. Proto může nastat situace, kdy je senior zasažen smrtí svého partnera. Postupně udržuje kontakt jen s malým počtem lidí a cítí se nepotřebně.

1.3 Postoje společnosti

„Po několik století bylo stáří vzácné, a proto i žádané. Moderní člověk však nechce být starý a nechce o stáří slyšet. Tento ochranný postoj likviduje šance poprat se s problematikou stáří a vnitřně ji zpracovat.“ (Haškovcová, 2010, s.9) Je důležité si uvědomit, že lidstvo stárne jako celek a procento starších lidí v populaci se bude navyšovat. Je tak nezbytné se „poprat“ s celou řadou problémů.

Je třeba uznat sociální, kulturní a ekonomický přínos starších lidí. Důležité je zamezit sociálnímu vyloučení; postarat se, aby staří mohli stárnout ve svém domově; podporovat jejich integraci a postarat se o jejich zdraví.

Moderní společnost stále upřednostňuje mláďi a o stáří smýšlí jako nezajímavě periodě lidského života. Často se tak setkáváme s podceňováním a diskriminací této věkové skupiny. V cizí odborné literatuře je pro nepřátelský postoj vůči starým lidem označován jako pojem **ageismus**.

1.3.1 Věková podmíněná diskriminace – ageismus

„Getting old is exactly like having a criminal record.

From now on, every little counts against you.“

Marie Baird, 1986

(Palmore, 1999, s.19)

Jak civilizace stárne je nutné otevřít i u nás toto tabuizované téma. *„Se vznikem kultu mládeží vzniká i opačný termín – **ageismus**. Jde o slovo, které nemá český ekvivalent. Pojem je odvozen od anglického slova age, které znamená věk, staří. Ageismus je potom společenský předpoklad vůči staří. Použil jej Robert Butler, první ředitel National Institute on Aging v USA v roce 1969, který jako první hovořil o diskriminaci na základě věku“* (Tošnerová, 2002, s.6)

Koncept ageismu je už znám i v českém odborném diskursu. Ageismus je formou věkové diskriminace, která postihuje hlavně staré lidi. Dochází tak k podceňování starších a může dojít až k jejich segregaci. Častým projevem ageismu je jejich stereotypizace. (Tošnerová, 2002, s. 7)

Typickým příkladem, kdy se můžeme setkat s tímto typem diskriminace je nabídka práce. Společnosti převážně hledají mladé, perspektivní lidi. To neopomíjejí zmínit ani v jejich inzerátech.

Zdrojem ageismu se podle Tošnerové (2002, s.12-13) stávají tyto zdroje:

- **strach ze smrti** – neradi si připomínáme vlastní smrtelnost; smrt ponechat v etapě stáří,
- **důraz na mládež** – upřednostňování mládeží poškozuje sebevímání starších,
- **neproduktivita** – odchod do důchodu znamená ekonomickou neproduktivitu,
- **negativní znázorňování stáří.**

Pokud jsme vystaveny diskriminaci po delší dobu, začneme přijímat skupinový obraz a chováme se podle něho. Důsledky diskriminace pak mohou být: alkoholismus, segregace, požívání drog a v krajním případě sebevražda. (Tošnerová, 2002, s.15)

Možným zmírňováním ageismu je představení pravdivého obrazu stáří a zachytit pozitiva stárnutí. Také je důležité podpořit častější kontakt se staršími lidmi. K tomu dopomáhají různé programy a aktivizace seniorů. Hlavním a nejdůležitějším krokem je však změnit svůj vlastní osobní postoj.

1.3.2 Stereotypy a předsudky

Na diskriminaci se z velké části podílejí negativní stereotypy a předsudky. Je důležité pochopit provázanost stereotypů a předsudků a uvědomit si, že chybné vnímání druhých může vést ke zjednodušenému a nespravedlivému pohledu na určitou skupinu lidí.

Svět okolo nás je plný informací a my toužíme po zjednodušení. Východisko tak hledáme v redukci informací, kdy se snažíme vytvářet kategorie. To má své výhody. Avšak problém nastává při chybné kategorizaci, kdy si jedinci zformují nepřesné stereotypy či předsudky.

Tošnerová (2002, s. 6) se zmiňuje o sociálních stereotypech, které obsahují hodnotící a často iracionální soudy. Ty se pak ustálí a představují navyklé vzorce chování a myšlení na základě, kterých hodnotíme sebe (autostereotypy) či ostatní (heterostereotypy). Stereotypy obvykle realitu výrazně zjednodušují, potlačují složitost skutečnosti a usnadňují tak přijetí nového. Většinou jsou také doprovázeny negativními emocemi. Sami staří lidé se mohou podílet na udržení daných stereotypů či se s nimi identifikovat.

Mezi typické stereotypy o stáří lze řadit představy o nešťastném životě starých lidí; oslabené tělo a mysl; nezájem o rozkoš či stranění se společností. Můžeme se setkat i s pozitivními stereotypy, např. stáří přináší moudrost, spolehlivost či stálost.

Zatímco stereotyp může mít i pozitivní charakter, předsudek obsahuje záporné hodnocení, úsudek – je projevem negativního vztahu. Jde o silně zabarvený názor o druhých osobách, který se často zakládá na neúplných nebo nepravdivých informacích. Toto myšlení je ovlivněné tradicí či osobní zkušeností.

2 MÉDIA A JEJICH POSTAVENÍ VE SPOLEČNOSTI

Jedním ze znaků moderní doby je masová komunikace. Vznik hromadných sdělovacích prostředků nám dal možnost šířit sdělení velkému počtu příjemců. „*Díky své všudypřítomnosti disponují nemalým potenciálem pro politickou a ekonomickou manipulaci. Mají možnost ovlivnit velké množství lidí stejnými hodnotami, myšlenkami, informacemi a v důsledku toho je i učít určitému vnímání světa. Média jsou rovněž přímým i nepřímým nástrojem sociální kultury.*“ (Urban, Dubský a Murdza, 2011, s. 57)

V této kapitole věnující se médiím budu na fungování médií nahlížet spíše optikou kritické sociologie⁴. Analýza typu, co média skutečně dělají a do jaké míry každodenní praxe odpovídá ideálu. (Urban, Dubský a Murdza, 2011, s.61)

Ráda bych zmínila pár vět týkající se kritického myšlení. Základem kritického myšlení je aktivně přemýšlet nad informacemi, které k nám přicházejí. Důležité je nepřestat si klást otázky a snažit se myslet nezávisle a racionálně. V knize *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem* Petr Nutil přejímá výstižná slova od Williama Summera, který popisuje kritické myšlení takto: „*Kritika je zkoumání a ověřování všech tvrzení, která jsou předkládána k přijetí. Smyslem kritiky je zjistit, zda odpovídají nebo neodpovídají skutečnosti. Kritické myšlení je jedinou zárukou, která nás chrání před klamy, podvody, pověrami a mylným chápáním jak sebe samých, tak světa kolem nás... Vzdělávání v kritickém myšlení je jediné vzdělávání, o němž lze pravdivě říci, že tvoří dobré občana.*“ (Nutil, 2018, s.116-117)

2.1 Rozvoj masové komunikace

Za první hromadnou komunikaci můžeme považovat již starořecká vystoupení řečníků a politiků. Velkou změnou v procesu sdělování a sdílení informací se však stal vynález

⁴ Jako nevýznamnější představitel poválečné generace badatelů řazených k tzv. frankfurtské škole je Habermas stoupencem **kritické teorie**, podle níž má věda za úkol skutečnost nejen popisovat a vysvětlovat, nýbrž také interpretovat hodnoticím způsobem. Základem, z něhož mají být kritéria hodnocení odvozena, je idea emancipace lidstva. (Šubrt a Balon, 2010, s.144)

knihťisku z poloviny 15. století. (Urban, Dubský a Murdza, 2011, s.36) Ten lze považovat za první skutečné masové médium.

Knihťisk umožnil jednorázové tisky, někdy i doplněné o obrázky, které líčily neobvyklé události. V některých zemích se tisk rozvíjel se stále větší rychlostí. Rozvoj masového tisku byl závislý na konkrétních společenských podmínkách v té či oné zemi. Masová komunikace byla ovlivněná gramotností a vzděláním lidí. (Jiráč a Köpplová, 2003, s.28-29) V 18. století byla zavedena povinná školní docházka a vzdělanost společnosti se začala zvyšovat. Se vzrůstající gramotností lidí měl tisk (a již vzniklé noviny) čím dál větší čtenářskou obec.

„Noviny jako komunikační prostředek určený původně ke skupinové komunikaci (např. mezi obchodníky, stoupenci jedné politické ideje či mezi vědci) se staly v průběhu 19. století pro stále větší počet lidí zdrojem sdělení o událostech, zážitcích a zkušenostech obecnější povahy.“ (Jiráč a Köpplová, 2003, s. 28)

Masová komunikace se zrodila v kontextu procesu **modernizace** – průmyslová společnost; urbanizovaná společnost; masová společnost; konzumní společnost. Teorie masové společnosti hovoří o tom, že lidé jsou izolováni, zbaveni vazeb na místo či příbuzenských vztahů. *„Jak jsou jedinci atomizováni⁵, tak jsou v představách teorie masové společnosti vydáni na milost a nemilost vlivu médií.“* (Jiráč a Köpplová, 2003, s.22)

2.1.1 Masová komunikace, masová média

Masová komunikace a média navazují na společenskou masu⁶, která se zformovala v průběhu 19. století v důsledků vzájemně provázaných modernizačních procesů. Prvním masovým médiem byl periodický tisk, později rozhlasové a televizní vysílání. V současné době je nejpopulárnější internetové zpravodajství. Za masmédiem můžeme považovat i

⁵ **Atomizace společnosti** – proces přechodu od tradiční společnosti ke společnosti moderní. Rozklad

vazeb mezi lidmi; individua se ocitají ve vakuu obklopeni chladnými lidskými vztahy, převládající

materiální vztahy – tito atomizovaní jedinci hledají sociální identitu a příslušné skupiny (příklon k totalitním hnutím – ideologie). (Převzato ze *Slovníku mediální komunikace* – I. Reifová)

⁶ **Masová společnost, společenská masa** – tato slovní spojení mají na mysli velké množství lidí, od

kterého se odvozuje i hromadnost výskytu sociálních jevů. (Urban, Dubský a Murdza, 2011, s.38)

internetové stránky s vysokou kumulací uživatelských příspěvků. (Jirák a Köpplová, 2009, s.413)

Masová komunikace převažuje jednosměrností, tedy omezením okamžité zpětné vazby. Britský sociolog polského původu Zygmunt Bauman o masové komunikaci napsal: „*Jde o vysílání stejného sdělení velkému množství lidí najednou, přičemž sdělování probíhá v jednom nezměnitelném směru.*“ (Urban, Dubský a Murdza, 2011, s.41)

Masová média strukturují naši každodenní zkušenost mimo jiné tím, že jsou součástí prostředí, v němž se pohybujeme. Informují nás o světě, s nímž nemáme vlastní zkušenost. Často nás utvrzují o platnosti norem a hodnot či správnosti určitého chování. (Urban, Dubský a Murdza, 2011, s.46) Mohou nás také bavit, poučovat či vzdělávat.

Je dobré si připomenout způsob komunikace. Dle Jiráka a Köpplové (2003, s.46) má komunikace dva modely: přenosový a kulturní. Přenosový model lze definovat jako proces přenosu sdělení od zdroje (podavatele) k adresátovi (příjemci):

zdroj → □ sdělení → příjemce

Tento model má za cíl přenést sdělení od zdroje k příjemci s tím, že příjemce pochopí sdělení stejně jak jeho podavatel zamýšlel. „*Ve většině případu se však do komunikace postaví prvek „šumu“, ať jde o technickou poruchu, nepochopení, neschopnost či neochota příjemce sdělení přijmout.*“ (Jirák a Köpplová, 2003, s.49)

Kulturní model se soustřeďuje na hledání vztahu mezi procesy sociální komunikace a vytváření společné (sdílené) kultury. „*Kultura představuje prostředí, v němž jedinci získávají představu o tom, jaký význam mají přisoudit vlastní zkušenosti. Kulturní model komunikace vnímá komunikaci jako konstruování sdíleného prostoru významu, v němž se příslušníci dané kultury pohybují.*“ (Jirák a Köpplová, 2003, s.50)

Kulturní model tak lze řadit do teorie sociální konstrukce reality. „*Autorem samotného termínu jsou sociologové Peter Berger a Thomas Luckmann, kteří ve své stejnojmenné knize (The Social Construction of Reality z roku 1966, česky r. 1999) mj. tvrdí: „Společnost je výtvořem člověka. Společnost je objektivní realitou. Člověk je výtvořem společnosti.*“ (Jirák a Köpplová, 2003, s.51)

2.2 Média jako společenská instituce

Jiráček a Köpplová (2003, s.58) mluví o médiích jako o společenské instituci. „*Základním stavebním kamenem sociální reality jsou společenské instituce a základním nástrojem, který vtiskuje objektivizovanému sociálnímu světu logiku, je jazyk.*“

Každá takováto instituce má soubor předávaného vědění. Vyžadují určité chování a definují role. Toto je pak vštěpováno jako objektivní pravda a tím je přijímáno jako subjektivní realita, která má nadále schopnost člověka utvářet. „*Jakékoliv vybočení z institucionálního řádu se jeví jako odklon od reality a může být označeno za morální poklesek, duševní chorobu nebo za nevědomost.*“ (Jiráček a Köpplová, 2003, s.50)

Média hrají důležitou roli v každodenním životě moderní společnosti. Sociálně integrující role médií se projevuje v celé řadě jejich produktů. Médii se přisuzuje i role klíčového sociálního a kulturního faktoru. (Jiráček a Köpplová, 2003, s. 58-59)

Představy o rolích médií:

- zajišťují poznatky o světě, s nímž jejich konzumenti nemají či nemusí mít vlastní zkušenost;
- mohou sloužit k orientaci voličů během voleb a podílet se na demokratickém uspořádání společnosti;
- dávají význam událostem tím, jak je interpretují;
- podporují stávající rozložení sil ve společnosti;
- přesvědčují o výhodnosti či správnosti určitého chování a o platnosti hodnot a norem;
- v neposlední řadě své příjemce mohou také bavit, poučovat a vzdělávat.

2.3 Média a moc

Média mají své určité postavení ve společnosti. Mají zásadní úlohu při informování občanů. Kniha *Strategie vládnutí a Česká republika* dokonce říká, že se bez ní nynější demokracie neobejde. Média jsou informačním systémem společnosti a zapojuje se i do kontrolních funkcí, do rozhodování na politické scéně a ovlivňují intelektuální klima ve společnosti. (Potůčka, 2007, s.183)

Média jsou svobodná, ale jsou spojeni se společenskou odpovědností. Potůčka (2007, s.184) však upozorňuje, že hromadné sdělovací prostředky se problematice většinou věnuje jen okrajově a krátkodobě. To pak potvrzuje tvrzení, že média prahnou po aktualitách a trendech. To však může být v mnoha případech pochopeno mimo kontext a znemožnit hlubší pochopení.

Obecně se dají důsledky mediální produkce a činnosti masových médií rozdělit do tří skupin:

- média mohou působit jako nástroj společenské integrace jedinců a skupin, čímž se z nich stává stabilizátor společnosti;
- média se ale mohou stát také nositeli společenských změn;
- a v neposlední řadě jsou média mocenským nástrojem k prosazování individuálních a skupinových zájmů.

Média tak dokáží vytvářet skutečnosti nového druhu, odlišné společenským postavením od skutečností, jež se staly inspirací či materiálem pro mediaci. *„Média přetvářejí, dotvářejí či zcela mění vše, čeho se zmocní. To dává médiím obrovskou moc podílet se na podobě kulturního prostředí, v němž se pohybujeme, a současně těm, kdo se do médií potřebují dostat (např. politikům), nástroj, jak svého cíle dosáhnout.“* (Urban, Dubský a Murdza, 2011, s.57)

3 ANALÝZA MEDIÁLNÍHO SDĚLENÍ POJEDNÁVAJÍCÍ O SENIORECH VE VYBRANÉM DENNÍM TISKU

V následující kapitole a jejích podkapitolách se budu věnovat praktické části práce. Popíšu metodologickou stránku výzkumu, tedy cíl, výzkumné otázky, zvolenou metodu výzkumu, vybraný výzkumný soubor a časový rámec. Následně se budu zabývat výsledky, ke kterým jsem při výzkumu dospěla.

3.1 Metodologie výzkumu

Předkládaný výzkum se zabývá analýzou denního tisku zaměřený na téma seniorů. Jako základní soubor jsem zvolila český deník Mladá fronta DNES za rok 2018. Byl mi tak poskytnut výzkumný vzorek několikaset článků týkajících se seniorů za celý kalendářní rok 2018.

Základní výzkumnou jednotkou mediální analýzy obrazu seniora byl zvolen tištěný článek. Samotná analýza vybraných médií probíhala s pomocí databáze firmy Anopress, která nabízí plné texty článků českých novin a vybraných časopisů a jejich statistiky. Databázi jsem využila v Krajské knihovně v Pardubicích, která je pro klienty zpřístupněná zdarma.

Jako kritérium výběru článků byla stanovena přítomnost alespoň jednoho z následujících klíčových slov: senior, seniorka, důchodce, důchodkyně a starý člověk.

3.1.1 Cíl práce

Cílem práce je přiblížit čtenáři aktuální obraz seniorů zprostředkovaný daným médiem. Analyzované příspěvky nám představí, jak jeden z českých deníků (Mladá fronta DNES) znázorňuje seniory. Uvedené poznatky mají podtrhnout výrazné tendence, které nám média předkládají v souvislosti se stářím.

3.1.2 Výzkumné otázky

Práce má základní výzkumnou otázku a další, doplňující výzkumné otázky.

Základní otázka je:

VO1: Jaký byl způsob informování české veřejnosti o skupině senioru v Mladé frontě DNES v roce 2018?

Mezi další výzkumné otázky patří:

VO2: Jakých témat se nejvíce týkaly příspěvky vydané Mladou frontou DNES?

VO3: Je možné pozorovat v daném mediu určitý druh diskriminace?

3.2 Charakteristika zvoleného média

Mediální skupina MAFRA je největším multimedialním domem na českém trhu. Celková čtenost titulů MAFRA je 5,2 milionů čtenářů, což představuje 59 % populace v ČR ve věku 12-79 let. Měsíční návštěvnost internetových projektů dosahuje 7,4 milionu reálných uživatelů.

Vlajkovou lodí je nejčtenější seriózní deník Mladá fronta DNES, který patří mezi nejčtenější deníky v České republice. Standardní rubriky, které čtenáři najdou v novinách každý den, jsou: Z domova, Ekonomika, Publicistika, Ze světa, Kultura, Názory, dále zprávy z regionu a Sport. Mladá fronta DNES je také doplněna každý den o plnohodnotný časopis. Mladá fronta DNES je tak jediným českým deníkem, který svým čtenářům nabízí časopis k novinám každý den zdarma.⁷

3.3 Obsahová analýza textu

Základní metodou tohoto výzkumu je obsahová analýza textu. Analýza mediálních sdělení je jedním ze základních kamenů výzkumu mediálních a komunikačních studií. Na

⁷ Informace převzaty z webových stránek Mafra. <https://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-mfd.htm>

realizaci obsahové analýzy se podepsalo rozšíření masového tisku. Vznikl tak zájem o obecnější postihu jejich obsahu. Analýza využívá jak kvantitativní, tak kvalitativní postupy. Výběr vzorku a navržení designu výzkumu a volba konkrétní analytické techniky se podřizuje záměrům výzkumníka a stanoveným cílům. Zkoumané materiály přitom mohou být velmi různorodé. (Sedláková, 2014, s.287)

V jistém smyslu společnost zanechává své stopy v podobě dokumentů. Pro tuto techniku jsou zásadní otázky, které si budeme klást. Tuto analýzu lze popsat jako induktivní vytváření kategorií a jejich následnou deduktivní aplikaci. Respektive klasickou kvantitativní analýzu obohatíme o použití kategorií induktivně vyvozených z dat na základě znalosti teorie. (Sedláková, 2014, s. 290)

Cílem této metody je tedy v obecném smyslu popsat a vysvětlit obsahovou strukturu textu. Důležité je vymezit textový soubor a definovat výčet kategorií. (Gulová a Šíp, 2013. s.140) Obsahová analýza má však i své omezení. Sdělení jsou kulturně a kontextově podmíněná, a to zabraňuje zcela popsat jejich význam. Z tohoto pohledu lze výstup z obsahové analýzy označit za nový text, který je jen specifický způsob interpretace sdělení výzkumníkem. ((Sedláková, 2014, s. 296) Příjemce jej může vnímat odlišně a klást důraz na jiné informace než výzkumník.

V této obsahové analýze jsem se rozhodla data rozdělit do sedmi níže definovaných kategorií, a to na základě velkého objemu dat získaných z databáze Anopress. V analýze kombinuji kvantitativní a kvalitativní strategie.

3.3.1 Přípravné fáze obsahové analýzy

Dle Sedlákové (2004, s. 310) bychom se měli v rámci obsahové analýzy soustředit na čtyři otázky. Zde je jejich schéma:

1. jaké obsahy;
2. v jakých médiích;
3. za jaké období;
4. na jakých výzkumných jednotkách budeme zkoumat?

„Jestliže zvolíme médium a období, které chceme zkoumat, a následně zjistíme, že v tomto čase bylo publikováno přílišné množství textů, jež nemůžeme ve stanovené době zpracovat, můžeme vymezené časové období určené k analýze zkrátit nebo z relativních jednotek vybrat menší vzorek např. náhodným výběrem... Při práci s médii se nabízí i další specifické postupy výběru. K nejnámějším patří metoda konstruovaného týdne.“ (Sedláková, 2014, s. 310-311)

V mé analýze jsem zvolila postup následovný:

1. Analýza je zaměřená na sdělení týkající se seniorů.
2. Zvolené médium je denní tisk Mladá fronta DNES.
3. Zvolené období je celý kalendářní rok 2018.
4. Výzkumný soubor tvoří články vybrané z databáze Anopress.

Sběr dat proběhl díky přístupu do databáze Anopress (plnotextová databáze textů z českých médií s plnými texty novinových a časopiseckých článků), kterou mi zpřístupnila Krajská knihovna v Pardubicích. Kódovací jednotka výzkumu je článek. Výběr kódovacích jednotek výzkumu byla provedena na základě klíčových slov: senior, seniorka, důchodce, důchodkyně a starý člověk.

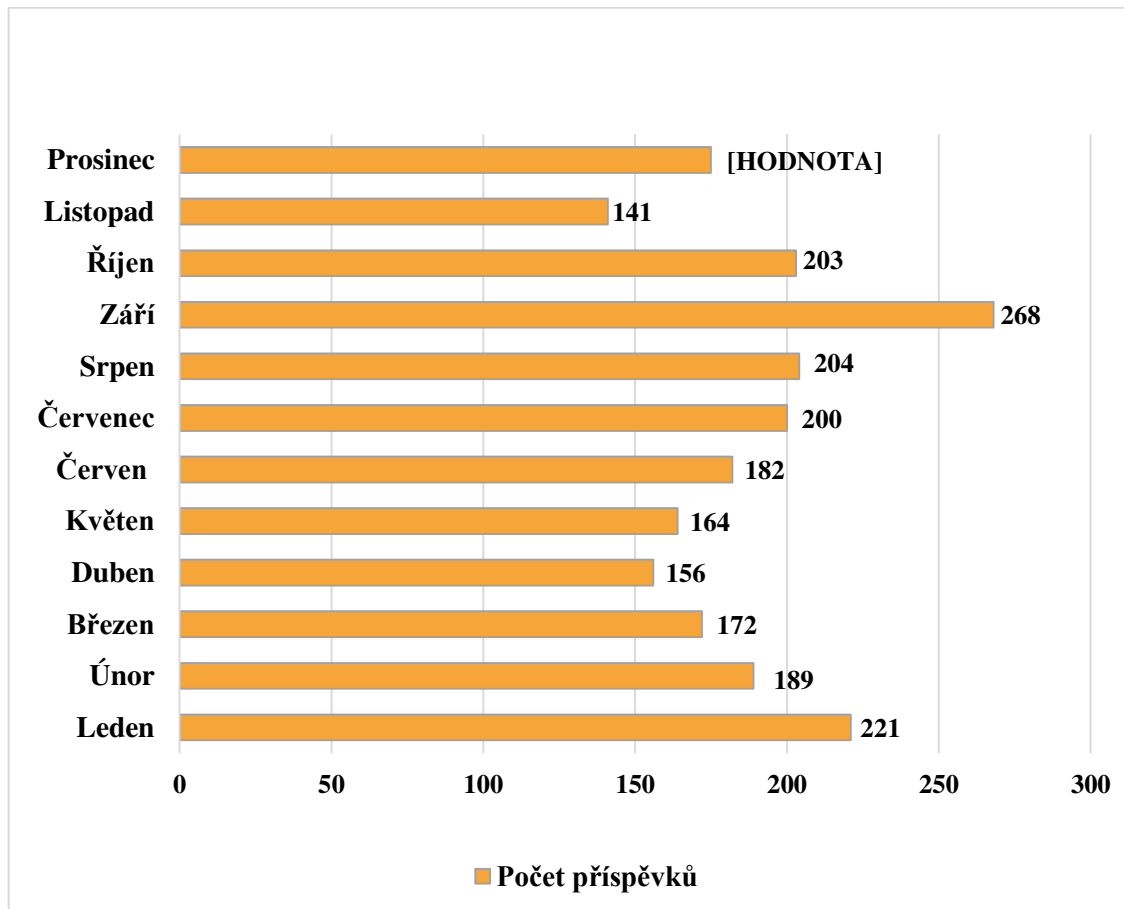
Za zvolené období bylo publikováno větší množství textů, a tak nebylo v mé moci zpracovat je všechny. Z relativních jednotek jsem vybrala menší vzorek za pomoci náhodného výběru. *„Ale, to že k interpretaci vybíráme jen určité texty, neznamená, že výzkumník není seznámen s obsahem ostatních. I zde platí obecný předpoklad, že správné porozumění určité části textu je možné pouze ve vztahu k celku a naopak...“ (Sedláková, 2014, s. 392)*

Cílem analýzy je poodhalit jaký význam má struktura znaků použitých ve sdělení v rámci sociokulturního kontextu. Je zřejmé, že neexistuje jeden význam jednoho čtení. Výzkumník si musí být vědom i možného odmítnutí jeho interpretace. Analýza nehodnotí jen text samotný, ale i jeho formát či rozsah. Vždy je dobré také charakterizovat i širší kontext. U novinových článků je vhodné klást důraz také na způsob prezentace sdělení (objektivita x subjektivita); vztah sdělení ke každodenní žité zkušenosti; aj. (Sedláková, 2014, s.343)

3.3.2 Kvantitativní část

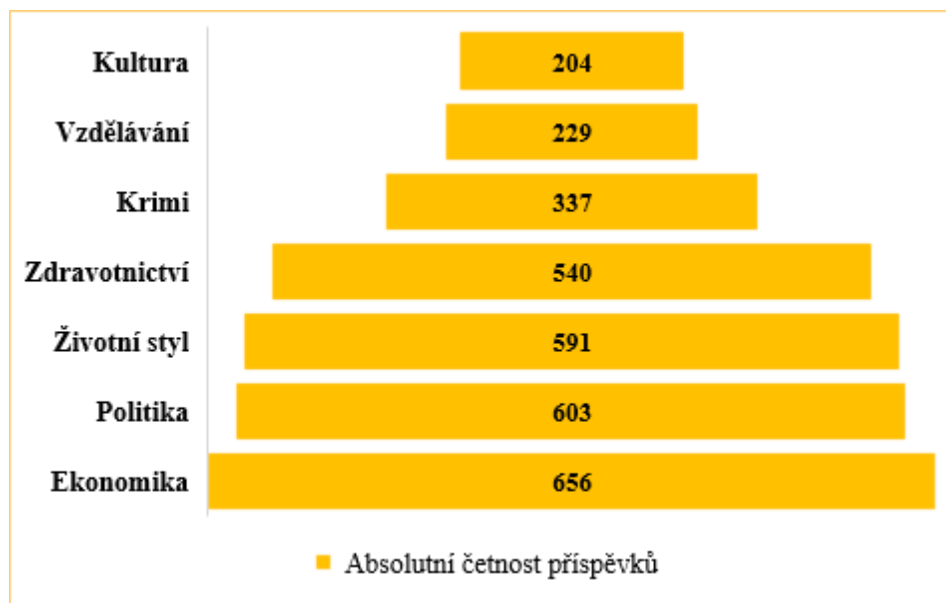
K popisu článků o seniorech nejprve použijeme kvantifikovatelné ukazatele. Ty nám poslouží k tomu, aby nastínily, v jakém rozsahu se jednotlivé kategorie vyskytovaly v daném deníku.

Ve vybraném deníku Mladá fronta DNES se za rok 2018 zaznamenalo 2266 příspěvků s výskytem aspoň jednoho hledaného klíčového slova.

*Graf č. 2: Absolutní četnost příspěvků v jednotlivých měsících za rok 2018
(zdroj: Databáze Anopress)*

Graf číslo 2 nám znázorňuje absolutní četnost příspěvků týkající se seniorů v jednotlivých měsících v kalendářním roce 2018. V průměru deník Mladá fronta DNES uveřejňuje 188 sdělení týkající se seniorů za měsíc. Nejvíce příspěvků jsem zaznamenala v měsíci září. Sdělení z toho měsíce se převážně týkaly politické sféry, a to díky uskutečněným volbám. Více si toto rozebereme v kvalitativní části obsahové analýzy.

Graf č. 3: Absolutní četnost příspěvků ve vybraných kategoriích (zdroj: Databáze Anopress)

Graf číslo 3 nám ukazuje jednotlivé vybrané kategorie a jejich absolutní četnost, která je za celý rok 2018. Nejvíce příspěvků patřilo do kategorie ekonomika a politika. Mezi té méně zmiňovaná témata patří vzdělávání a kultura.

Kvantitativní přístup pracujeme s přesnými, numerickými daty, která nám umožňují jejich rychlou analýzu. Výsledky jsou nezávislé na výzkumníkovi – tedy mé osobě.

3.3.3 Kvalitativní část

Vzhledem k velkému objemu dat jsem sdělení rozdělila do níže specifikovaných kategorií, které byly tvořeny a průběžně aktualizovány souběžně s analýzou dat. Sdělení byla zařazena do jednoho ze sedmi předem definovaného tematického okruhu, a to za pomoci editoru dotazů, který tak odpovídá požadavkům na získání dat.

Kvalitativní přístup mi umožní zkoumat jevy v celé své šíři jež jsou vzájemně na sobě navázané. Také mi dá možnost zohlednit působení kontextu.

Výčet kategorií je následující:

Tabulka 1: Tabulka s tematickými kategoriemi.

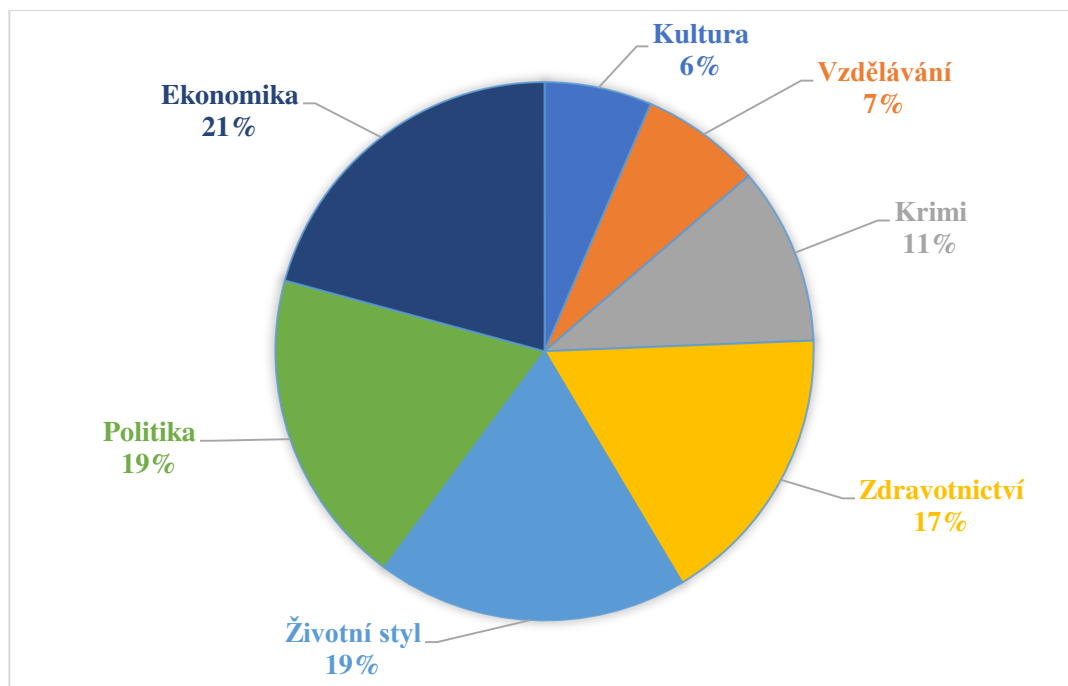
Kategorie	Témata spadající pod určenou kategorii
Ekonomika	ekonomika, peníze, finance
Krimi	krimi, kriminalita, krádež, zločin, policie
Kultura	kultura, kulturní akce, zábava
Politika	politika, volby
Zdravotnictví	zdraví, zdravotnictví, nemoci, lékaři
Vzdělávání	univerzity, vzdělávání, kurzy
Životní styl	bydlení, domov, rodina, zájmy

3.4 Výsledky a interpretace výzkumu

3.4.1 Detailnější analýza jednotlivých kategorií

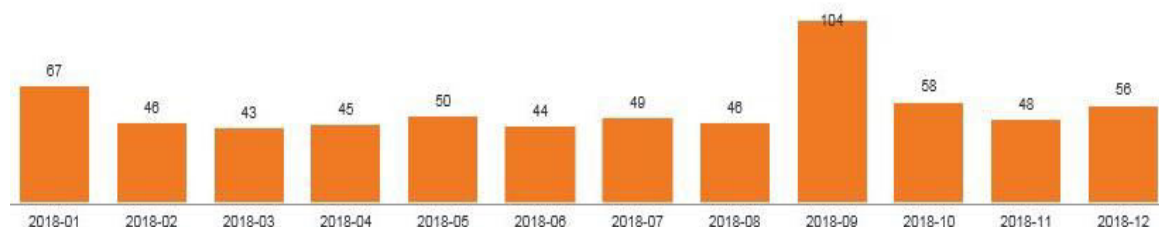
Výsledky jsou vztahovány k tématu práce, nejde tedy o přesný popis reálné situace v dané oblasti, ale o její mediální interpretaci. Každému tématu je věnována samostatná kapitola. V příloze č. 1 naleznete ukázkový postup vyhledávání sdělení v rámci jednotlivých skupin za pomoci zadaných dotazů.

Rády bych zmínila, že mi nejde primárně jen o text samotný. Mám zájem i o časové a věcné předcházení vzniku daného textu a jeho relativní důsledky ve společnosti.

Graf č. 4: Procentuální zastoupení článků v jednotlivých kategoriích
(zdroj: Databáze Anopress)

3.4.2 Ekonomika

Graf č. 5: Počet příspěvků věnující se ekonomice v jednotlivých měsících, r.2018
(zdroj: Databáze Anopress)

Kategorie zabývající se ekonomikou byl co do počtu ten nejpočetnější. Má 21 % všech článků stahující se k tématu.

„Přes 27 procent lidí ze zlínského kraje starších 60 let stále pracuje. Někteří mají zkrácené úvazky, jiní zůstávají v dosavadní práci. Firmy by jich ovšem potřebovaly ještě víc.“

„Před dvěma lety odešel do důchodu a těšil se, že bude mít víc času na zahrádku a rybaření. Před pár týdny se ale 65letému Karlovi P. ozvali z bývalého zaměstnání, jestli by nepřišel pomoci.“

„Peníze se mi hodí, a když se teď venku stejně pracovat nedá, je to zpestření. Líčí pětadesátiletý muž ze Zlína, který pracoval u České pošty.

„Pracuje jako důchodkyně už jedenáct let.“

(Mladá fronta DNES, 11.12.2018)

Vybrané úryvky vyvrací jeden mýtus o stáří a potvrzují jeden demografický fakt. Mezi časté mýty patří, že senioři jsou ekonomickou přítěží a že nemají čím přispět společnosti. Mnohokrát se můžeme setkat s názory, že po dosažení důchodového věku, lidé ze dne na den přestanou pracovat. Senioři však chtějí pracovat a také v mnoha případech pracují. Velkou roli v tom hraje špatná finanční situace.

V populaci také ubývá počet pracovně aktivních lidí. Proto jsou firmy rády, když mají důchodci zájem pracovat alespoň na poloviční úvazek. Toto potvrzují dané úryvky a také předpokládaný demografický trend pracujících seniorů. *„Bez pracujících seniorů bychom se neobešli.“* (Mladá fronta DNES, 11.12.2018)

Ve velké převaze se v rubrice ekonomiky objevují články o penzijní a důchodové reformě. *„Senioři si zaslouží důstojné stáří. Stát by pro to měl vytvořit podmínky, promyšleně a přesvědčivě. Není to možné bez důchodové reformy.“* (Mladá fronta DNES, 25.8.2018)

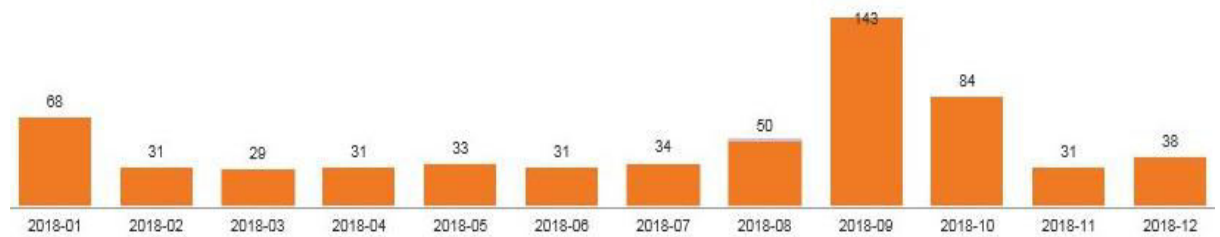
Většina zpráv je až zneklidňující ve výhledu vývoje veřejných financí. *„Má-li český penzijní systém přežít nástup Husákových dětí do důchodu, budou muset lidé pracovat déle než do 65 let a stát je za to bude muset náležitě ocenit.“* (Mladá fronta DNES, 15.11.2018)

Občas se ve článku naleznou i texty informující o demografickém vývoji, kterou budou mít vliv na naši ekonomiku a posléze na důchodovou reformu.

„V současnosti schválený strop pro důchodový věk 65 let by totiž kolem roku 2030 uvrhl veřejné finance do kolapsu... Stát bude muset nejen prodlužovat věk odchodu do důchodu, ale především více oceňovat pracující „důchodce“, kteří musí rádně pocítit, že pracovat déle se opravdu vyplatí pro ně i pro stát.“ (Mladá fronta DNES, 15.11.2018)

Příspěvky se tak převážně netýkají jen aktuální skupiny seniorů, ale i budoucích seniorů.

3.4.3 Politika

Graf č. 6: Počet příspěvků věnující se politice v jednotlivých měsících, r.2018
(zdroj: Databáze Anopress)

Mladá fronda DNES často uveřejňuje články týkající se aktuálního politického dění ve spojení se seniory. Články často popisují situaci z obecného hlediska, bez kontextu a vlivu na občany. Nejčastěji se tak texty týkají sociálních reforem či politických opatření.

Jaké máte priority pro nadcházející volební období?

„V programu máme body pojmenované podle problematik, jež chceme řešit. Sociální je kupříkladu bod Důstojnost pro každého. Důležitá je pro nás i péče o seniory.“

(Mladá fronta DNES, 19.09.2018)

V grafu č. 6, který znázorňuje počet příspěvků věnující se politice v jednotlivých měsících, můžeme vidět, že v měsíci září bylo vydáno nejvíce článků. Právě tato ukázka týkající volebního programu byl jeden z těch, který v tomto měsíci převažoval. V říjnu roku 2018 proběhly Volby do zastupitelstev obcí a Volby do Senátu Parlamentu ČR.

Témata týkající se seniorů je jeden z častých bodů ve volebních programech politických stran. Často využívají slovní spojení jako například: „bydlení pro seniory“, „vybudování zařízení pro seniory“, „centrum pro seniory“ či „slevy pro seniory“. Příspěvky toho typu nejsou překvapující. Senioři podle statistik tvoří velmi silnou voličskou skupinu. Proto se také většina politických stran „předhání“ o jejich zmínění ve svých volebních programech. Zde je pár výtahu z volebních programů zveřejněné Mladou frontou DNES:

- *„Rovněž chceme řešit otázku bytového fondu nejen pro mladé rodiny, ale i seniory.“*

➤ „...organizace seniorů, byly by to vedle plnění bodů volebního programu především zájmy této skupiny obyvatel našeho města, za něž bych bojoval.“

➤ „vybudování zařízení pro seniory“

(Mladá fronta DNES, 19.9.2018)

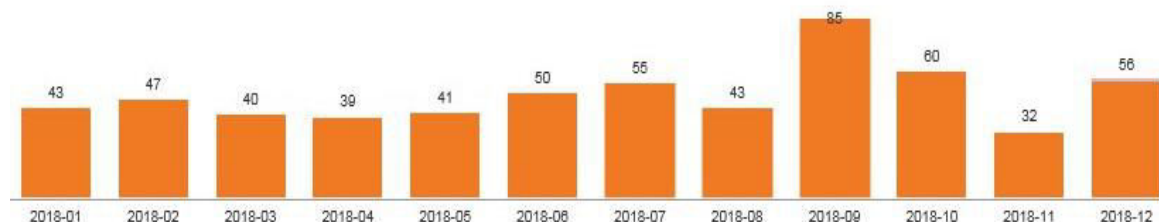
Nejvíce zmiňovaným tématem v této kategorii byl vládou schválená sleva pro seniory: „senioři nad 65 let mohou jezdit s výraznou slevou 75 procent.“ V reakci se schválenými slevami pro seniory a studenty se často také objevovaly novinové články zmiňující, že jde o pouhou volební akci na „přilákání“ voličů. Tento fakt byl tak často podložen kalkulací, že tyto slevy zatíží český rozpočet.

„Vláda si kupuje voliče, říká ODS.“

(Mladá fronta DNES, 28.3.2018)

Sdělení nás informuje jen o plánovaných politických změnách týkající se skupiny seniorů. Samotné názory seniorů či jejich sympatie a nesympatie nebyly zmíněné.

3.4.4 Životní styl

Graf č. 7: Počet příspěvků věnující se životnímu stylu v jednotlivých měsících, r.2018

(zdroj: Databáze Anopress)

Jací jsou dnešní senioři? Úplně jiní než před dvaceti lety.

"Chtějí se bavit, tančit, jezdit do vinného sklípku a do termálních lázní, navštěvovat kavárny. Jsou aktivní, chtějí si zkrátka ještě trochu užít, dokud jim to zdraví dovolí." O tom, že tradiční představa seniora, který se věnuje koníčkům, jako je zahrádka nebo domácí ruční práce, není úplně správná,

(Mladá fronta Dnes, 25.08.2018)

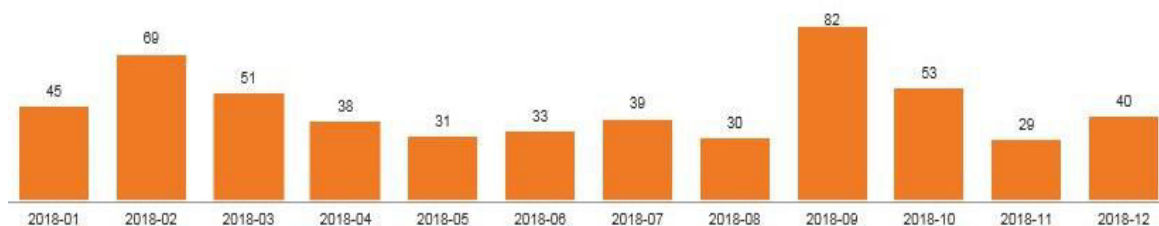
Příspěvky týkající se životního stylu seniorů se většinou věnují jejich aktivitám a bydlení. Úvodní článek upozorňuje na to, že volný čas seniorů už není jen o trávení času na zahrádce. Zájmy seniorů se mění spolu s tím, jak se mění moderní doba. Touží po cestování, seznamování a poznávání. V oblibě jsou návštěvy termálních lázní, ochutnávky vín či taneční večery. Takhle vypovídá předsedkyně jihlavské městské organizace Senioři ČR.

V lázních nacházejí nové známosti

„Největším hitem jsou teď jednodenní zájezdy do termálních lázní ... Poptávka téměř pravidelně převyšuje kapacitu autobusu a bohužel některé zájemce musíme odmítat.“ (Mladá fronta DNES, 25.8.2018)

Příspěvky věnující se životnímu stylu seniorů jsou vesměs neutrálního a informativního rázu. Většinou články postrádají komentář samotných seniorů.

3.4.5 Zdravotnictví

Graf č. 8: Počet příspěvků věnující se zdravotnictví v jednotlivých měsících, r.2018
(zdroj: Databáze Anopress)

Zdravotnictví je téma velmi obsáhlé. Patří sem články jak týkající se zdraví (nemoci), zdravotních středisek, lékařské péče, tak sem zahrnují i péči o seniory. Celkem se o „zdravotnictví“ napsalo na 540 článků, což představuje 17 % z celku.

„Dlouhodobá péče o seniory se u nás řadu let vůbec neřeší, říká docentka Iva Holmerová, šéfka České gerontologické a geriatrické společnosti. Domovy pro seniory potřebují více peněz a specializovaného personálu.“ (Mladá fronta DNES, 24.2.2018)

Převážná část článků se věnovala nutnosti zvýšení úrovně péče o starší občany a navýšení či vybudování domovů pro seniory.

„Každý pátý z celkového počtu 1,2 milionu obyvatel Moravskoslezského kraje je v seniorském věku. Ačkoli je v krajské síti registrováno sto domovů pro šest tisíc seniorů, z toho třetina v Ostravě, stále chybí volná lůžka pro další stovky žadatelů, kteří potřebují péči druhých... Většinou jsou všechna lůžka obsazena, přitom evidujeme dalších asi 1 500 žádostí o přijetí“. (Mladá fronta DNES, 6.12.2018)

Příspěvky tak nepřímou poukazují na jeden z dopadů stárnutí populace. Dle Českého statistického úřadu se počet seniorů, který na počátku roku 2018 poprvé přesáhl hranici dvou milionů, by se měl nadále každoročně zvyšovat.⁸ Autoři publikovaných článků nás seznamují s aktuálními problémy, tj. nedostatečná kapacita míst v domovech pro seniory. První úryvek, kde se šéfkyně České gerontologické a geriatrické společnosti zmiňuje o neřešené situaci v rámci dlouhodobé péče je až alarmující. Další články jsou ale v podobném duchu a naráží na stejný problém.

„Minulé volební období slibovali politici, že postaví dva domovy pro seniory... z plánů na domov pro seniory ale sešlo a vzniklo tam jen komunitní centrum Duhový dům.“ (Mladá fronta DNES, 6.12.2018)

Další velmi zmiňované téma byla péče o seniory: *„protože drtivá většina starých lidí je nemocná a potřebuje zdravotní a celodenní ošetřovatelskou péči“.*

Mnohdy byly články kritické ke způsobu vnímání seniorů jako nemohoucích pacientů:

„Za ležícího a inkontinentního pacienta totiž zařízení dostane vyšší paušální platbu než za člověka, který je částečně samostatný a potřebuje jen pomoc. Což je absurdní. S ležícím pacientem s plenkovými kalhotkami máte mnohem méně práce, než když pacienta vedete k soběstačnosti – ráno ho musíte obléknout, pomoci mu vstát z lůžka, vést ho pětkrát až desetkrát na WC. Dokud se nezmění způsob plateb, těžko budeme čekat nějaké změny k lepšímu.“ (Mladá fronta DNES, 24.2.2018)

Sdělení tak většinou zmiňuje ukazatele kvality se kterými se nynější senioři mohou setkat. Upozorňují i na jejich bezmocnost: *„Klienti sociálních služeb nemají možnost efektivně se bránit v případě, kdy je sociální služba nekvalitní nebo má až charakter špatného zacházení.“* ((Mladá fronta DNES, 24.2.2018)

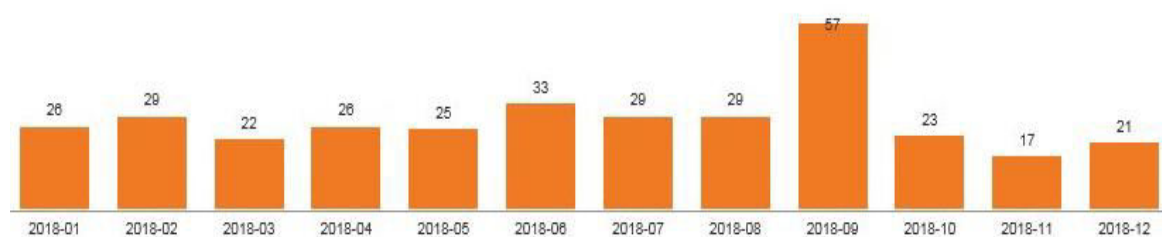
⁸ Převzato z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekova-skladba-obyvatel-ceska-se-vyrazne-promeni>

Po přečtení několika takovýchto článků máte pocit, že senioři jsou vnímáni jako skupina klientů, pro kterou naše sociální zařízení nemají vyhovující zázemí s adekvátní péčí ze stran kvalifikovaných pracovníků.

„Adam Vojtěch, ministr zdravotnictví – Popsaná situace může mít řadu příčin, může souviset například s nedostatečným personálním obsazením, ale také může být výsledkem nedbalé ošetrovatelské péče.“ (Mladá fronta DNES, 24.2.2018)

Samotné téma zdraví a zdravotnictví tak zůstává v pozadí. Mladá fronta DNES pak nejčastěji uveřejňuje krátké články týkající se příspěvků, nedostatek lékařů ve vybraných krajích apod.

3.4.6 Krimi

Graf č. 9: Počet příspěvků věnující se krimi v jednotlivých měsících, r.2018
(zdroj: Databáze Anopress)

„Policie dnes poradí seniorům, jak se bránit“

Akce pro seniory (K)roky bez násilí, bude mít v úterý už druhý ročník. Jejím pořádáním se snažíme upozornit na problematiku násilí páchaného na seniorech, které se bohužel v posledních letech prudce rozšiřuje.

(Mladá fronta DNES, 12.6.2018)

Ten úryvek upozorňuje na nebezpečí vzrůstající kriminality páchané na seniorech. Nejčastějším tématem článků v této kategorii jsou podvody, krádeže a vražedné činy.

Právě skupina seniorů je často spojována s případy, kdy „naletí“ různým praktikám podvodníků. Do závažné problematiky násilí na seniorech se řadí: podvody, neuvážené podpisy "zaručeně výhodných" smluv, návštěvy cizích lidí v domácnosti, návštěvy prodejních akcí apod.

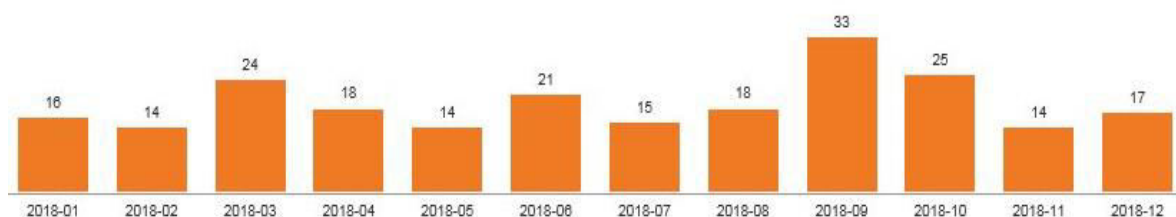
Sdělení většinou upozorňují na to, že tato sociální skupina podléhá naivitě a jejich přílišné důvěřivosti. Senioři jsou pak v této situaci líčeni jako oběti a popisováni slovy „důvěřivý senior“, „senior obětí podvodu“, „důchodkyně doplatila na důvěřivost“.

Pachatelé se většinou vydávají za rodinné příslušníky nebo jejich kamarády. Často se předstávají pod falešným jménem, či že jdou mluvit jménem určité společnosti. „Vydávají za zaměstnance České pošty a oslovují zejména seniory s tím, že Česká pošta kontroluje oznámení SIPO.“ (Mladá fronda DNES, 24.7.2018) Senioři většinou popisují pachatele slovy „hodný pán“, „vydával se za ...“. Pachatelé se často prokazují falešnými doklady.

Senior jako pachatele se ukazuje jen v malé míře. Ve většině případu jde o dopravní nehody, spory, podvod a ojediněle vraždy. Zajímavý byl titulek s názvem *Důchodce pašerák*. (Mladá fronda DNES, 4.12.2018) Důchodce Vladimír naivně uvěřil e-mailům z afrického Toga, že když odletí do ciziny a pomůže s převodem pohádkového bohatství, část bude jeho. K pašování ho prý přiměla svízelná finanční situace.

Příspěvky pojednávající o kriminalitě jsou sdělení kratšího rozsahu. Články jsou často podloženy informacemi od samotné policie. Příspěvky v této kategorii nejčastěji vykazují určité známky stereotypů. Opětovně se senioři popisují jako důvěřivý, snadno oklamatelní, snadné oběti.

3.4.7 Vzdělávání

Graf č. 10: Počet příspěvků věnující se vzdělávání v jednotlivých měsících, r.2018

(zdroj: Databáze Anopress)

Kategorie vzdělávání zahrnovala všechny různé formy určitého sebe rozvoje, ať už jde o návštěvy univerzity třetího věku, akademie, kurzy či samo-vzdělávání.

„Praha plánuje rozšířit akademii pro seniory také na střední školy... pražští senioři by se mohli v kurzech vzdělávat například ve finanční gramotnosti.“

(Mladá fronta DNES, 7.2.2018)

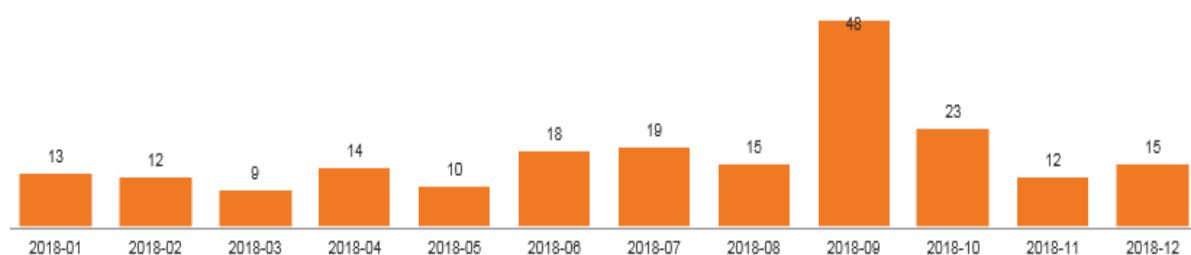
„Bezplatné kurzy základních vědomostí o práci s internetem pro seniory.“

(Mladá fronta DNES, 16.3.2018)

Články jsou neutrální a kratšího rozsahu. Většinou nás jen informují o možnostech návštěv různých kurzů, které jsou pro seniory nabízené: výtvarné, literárně-dramatické, taneční i hudební kurzy a čím dál více se rozvíjející se kurzy práce s PC. Senioři jsou zde zmiňováni tedy spíše jako potencionální „klienti“.

I když většina příspěvků poskytuje hromadné údaje, např. *„senioři mohli navštěvovat zdarma kurzy na 16 základních uměleckých školách... přihlásilo se 857 lidí“*, chybí jakýkoliv komentář ze stran aktivních účastníků kurzů. Což považuji za možné nedostatky v mediálních příspěvcích. Společnost tak dostává holá fakta bez hlubšího kontextu. Bylo by vhodné představit, jak takový kurz vypadá; jestli jsou senioři aktivně zapojeni do „výuky“ či poskytnout informace pro samotné seniory, kde mohou nalézt nabídku kurzů.

3.4.8 Kultura

Graf č. 11: Počet příspěvků věnující se kultuře v jednotlivých měsících, r.2018

(zdroj: Databáze Anopress)

Kultura patří k té nejméně obsáhlé kategorii se šesti procenty všech analyzovaných článků. Tento fakt bych si odhadla říci je dán tím, že většina kulturních akcí je pořádána pro celou společnost bez ohledu na věk či určitou specifikaci. Proto článků spojující seniory a kulturu není mnoho.

Většina nalezených článků se týkala organizací věnující se větší socializaci seniorů jako jsou například tyto ukázky (Mladá fronta DNES, 25.8.2018):

- „*Jihlavská organizace Senioři ČR má i svůj smíšený pěvecký sbor Seniorek,*“
- „*oslavy dne seniorů, které pořádáme v DKO,*“
- „*dvacítka seniorek z Jihlavy a Žďáru nad Sázavou se účastnila mezinárodního tanečního festivalu KoresponDance,*“
- „*Hlavně nezůstat o samotě Pavla Radová vede organizaci, která sdružuje 350 seniorů.*“

Většina příspěvků toho typu často používají slovní spojení jako jsou: „*chceme jim pomoci*“, „*společně se sejdou*“, „*mohou si popovídat*“. Tyto úryvky nám naznačují úmysl organizátorů zapojit seniory do více aktivit, které tak mohou napomoci k větší socializaci s ostatními účastníky.

Z velké většiny se jedná o informativní texty referující o plánovaných či uskutečněných akcích. Informace jsou poskytovány pořadateli a komentáře účastníků jsou jen v malé míře. Autoři článků často používají přídavná jména v pozitivním smyslu „*aktivní senioři*“, „*vitální seniorky*“.

Celkově příspěvky věnující se kultuře jsou kladné a vypovídají o zapojení se seniorů do nabízených aktivit, které jsou pro ně pořádány.

"Měla jsem z toho strach, nikdy jsem nic podobného nedělala, navíc mám bolavá kolena, ale nakonec jsem z toho byla nadšená." (Mladá fronta DNES, 25.8.2018) Komentář jedné ze seniorských tanečnic.

3.5 SHRNU TÍ

Mým cílem nebylo objevit vlastnosti samotného textu, ale zohlednit i význam, který mohou novinové příspěvky vytvářet. Každý text se vyskytuje na pozadí určité sociální situace, a tak si myslím, že je vhodné to i zmínit.

Grafické údaje nám jasně ukazují jeden fakt. Měsíc září byl velmi hojný, co se týče výskytu článků týkající se seniorů. Zde nelze nezmínit i širší kontext. Tento jev byl dán díky uskutečněným volbám v následujícím měsíci říjen. Konaly se tak Volby do zastupitelstev obcí a Volby do Senátu Parlamentu ČR. Téma seniorů se tak často opakovala ve volebních programech jednotlivých stran. Jak již bylo napsáno v teoretické části, jednou z rolí médií je snaha o orientaci voličů během voleb a podílet se tak určitým způsobem na demokratickém uspořádání společnosti.

Budeme-li si vědomi, že měsíc září byl výjimeční díky volebním příspěvkům, můžeme sledovat určitou měsíční frekvenci vydávání zpráv. Grafická znázornění nám může podat obraz o tom s jakou četností se články vydávají během celého jednoho kalendářního roku. Pokud se tak koukneme zpětně na vyobrazené grafy, můžeme vidět, že články mají svou pravidelnost.

Obecně říci, že mezi nejvíce zastoupená témata patří ekonomika spolu s politikou. Tyto články jsou ve velké míře jen informativní. Autoři článků většinou přejímají sdělení druhé straně a ty posléze sdělují celé společnosti.

Novináři také častěji používají pojem senior místo pojmů důchodce či starý člověk. Neshledala jsem, že by autoři použily hanlivé označení, které by mohlo seniory poškodit.

Co do rozsahu, to se články velmi liší. Některé zprávy jsou velmi krátké (cca 4-8 vět), někdy se může jednat o celé stránky.

Jako velké mínus shledávám velkou jednosměrnost. Víím, že to je jedno ze specifik masové komunikace, ale i tak v některých případech je vhodné informace získat i od samotných aktérů. Je vhodné propojit články i s komentáři samotných seniorů.

ZÁVĚR

Jak již bylo řečeno, práce se zabývá seniory a stáří. Analýza mediálního sdělení o seniorech v roce 2018 nám má ukázat podávaný obraz jich se týkající. Teoretická část práce slouží k informování čtenáře o aktuálních demografických změnách, o charakteristice seniorů a o dalších pojmech s nimi souvisejících.

Kapitola týkající se médií má popsat jejich vliv na společnost. Čtenář si má představit jaký vliv mohou mít média v každodenním životě naší společnosti. Média jsou nedílnou součástí moderní doby, a tak je nezbytné vědět o jejich možných přínosech i negativěch. Teoretická část práce dopomáhá k pochopení problematiky a k lepší orientaci v části praktické.

Praktická část práce, tedy obsahová analýza textu, zobrazuje výsledky výzkumu. Výsledky se týkají příspěvků o seniorech publikovaných v Mladé frontě DNES za rok 2018. Počet sesbíraných dat je vyšší, a tak nebylo možné udělat celkovou analýzu všech 2266 článků. Přestože nedošlo k úplné analýze, jeho celkový výsledek je dostačující ke splnění cíle, který byl zvolen.

Vrátím – li se k výzkumným otázkám, tak mohu odpovědět následovně. Základní otázka měla za cíl zjistit *Jaký byl způsob informování české veřejnosti o skupině senioru v Mladé frontě DNES v roce 2018*. Sdělení byla vesměs neutrální, informativního charakteru bez citového zabarvení. Způsob psaní se také liší v rámci tematické kategorie.

Další výzkumná otázka se týkala nejčastěji zmiňovaných témat, a to byla ekonomika a politika. Procentuální zastoupení článků v jednotlivých kategoriích může lépe vidět v graf č. 4.

Na otázku, zdali jsem našla určitý druh diskriminace v daném tisku můžu odpovědět ne. V pročtených člancích jsem se neshledala s žádnou formou diskriminace. V některých člancích je možné nalézt stereotypy, ale to bylo také spíše v malé míře.

Řekla bych, že deník Mladá fronta DNES se věnuje vždy právě aktuálním tématům spojených se seniory. Upozorňuje na nedostatky, které by do budoucna bylo potřeba vyřešit. Články nás také informují o aktuálních trendech, které se týkají právě seniorů.

Na konec bych chtěla zhodnotit můj přístup k dané analýze. Myslím, že jsem poskytla jakýsi náhled do toho, jak jeden z českých deníků píše o skupině seniorů a jakým způsobem nás o nich informují.

Na začátku práce jsem však zmínila, že si kladu za cíl popsat obraz typického seniora zformovaný médiem. Tento cíl nebyl naplněn. Z daných článků nebylo zcela možné vytvořit si určitý obraz českého seniora. Spíše se mi podařilo popsat s jakými aktuálními problémy se senioři musí nebo museli potýkat v roce 2018.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné zdroje:

ČEVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3901-4.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. *Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD*. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-008-9.

GULOVÁ, Lenka a Radim ŠÍP, ed. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4368-4.

HAMPLOVÁ, Dana, Petra ŠALAMOUNOVÁ a Gabriela ŠAMANOVÁ, ed. *Životní cyklus: sociologické a demografické perspektivy*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006. ISBN 8073300826.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi*. Praha: Galén, 2012. ISBN 9788072629008.

JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy a světová ekonomika*. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN isbn80-7179-795-2.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071786977.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN isbn978-80-7367-466-3.

KALVACH, Zdeněk. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0548-6.

LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 8024602482.

MAHROVÁ, Gabriela a Martina VENGLÁŘOVÁ. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada, 2008. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2138-5.

NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem*. Praha: Grada, 2018. ISBN 9788027107162.

PALMORE, Erdman Ballagh. *Ageism: negative and positive*. 2nd ed. New York: Springer Pub., c1999. ISBN 0826170021.

POTŮČEK, Martin. *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2126-2.

SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada, 2012. Sociologie (Grada). ISBN 9788024738505.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024735689.

STUART-HAMILTON, Ian. *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál, 1999. ISBN 8071782742.

ŠUBRT, Jiří a Jan BALON. *Soudobá sociologická teorie*. Praha: Grada, 2010. Sociologie (Grada). ISBN 9788024724577.

TOŠNEROVÁ, Tamara. *Ageismus: průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, 2002. ISBN 8023895060.

URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Karol MURDZA. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024735634.

Citované články:

(BOU). Služby a bydlení Malá i velká pomoc. *Mladá fronta DNES*. 2018, (220), 4. ISSN 1210-1168.

(ČTK). Akademie pro seniory se rozšíří. *Mladá fronta DNES*. 2018, (32), 1. ISSN 1210-1168.

FUKSOVÁ, Jana. Bez pracujících seniorů bychom se neobešli. *Mladá fronta DNES*. 2018, (287), 2. ISSN 1210-1168.

HÁNYŠ, Rostislav. Policie šetří, zda politička radila lidem u voleb s lístky. *Mladá fronta DNES*. 2018, (251), 1. ISSN 1210-1168.

KOPECKÝ, Josef. Studenti a senioři budou jezdit o tři čtvrtiny levněji. *Mladá fronta DNES*. 2018, (74), 1. ISSN 1210-1168.

LESKOVÁ, Ivana. Přibudou nová lůžka pro seniory. *Mladá fronta DNES*. 2018, (283), 2. ISSN 1210-1168.

MOTLOVÁ, Ženata. Předností Krnova jsou aktivní lidé, památky i cykloturistika. *Mladá fronta DNES*. 2018, (116), 2. ISSN 1210-1168.

(PAP). Knihovna nabízí kurzy pro seniory. *Mladá fronta DNES*. 2018, (64), 1. ISSN 1210-1168.

SALAVOVÁ, Mirka. "Mladí a rodiny Ústí opouštějí, to chceme zvrátit". *Mladá fronta DNES*. 2018, (218), 2. ISSN 1210-1168.

(VAN). Listonoška okrádala poštu, seniorům vybírala z účtu. *Mladá fronta DNES*. 2018, (299), 1. ISSN 1210-1168.

ZELNÍČKOVÁ, Ilona. Život seniorů může být i tanec s Mexičany. *Mladá fronta DNES*. 2018, (197), 2. ISSN 1210-1168.

(ZLN). Policie dnes poradí seniorům, jak se bránit. *Mladá fronta DNES*. 2018, (135), 1. ISSN 1210-1168.

Péči o staré stát neřeší. 2018, (47), 3. ISSN 1210-1168.

Jak se změní Frýdek-Místek?. *Mladá fronta DNES*. 2018, (218), 3. ISSN 1210-1168.

□

Elektronické zdroje:

CZSO.cz, 2018. Vydáváme: Aktuální populační vývoj v kostce. CZSO.cz [online]. [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>

Mafra.cz, 2019. Portfolio: Mladá fronta DNES. Mafra.cz [online]. [cit. 2018-06-08]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-mfd.htm>

PŘÍLOHA

Příloha č. 1: Ukázkový postup vyhledávání sdělení v rámci jednotlivých skupin za pomoci zadaných dotazů.

□